

حوکم و ئادابه کانی

خیر و صدقه دهفته کردن

نوسینی

الشیخ ابراهیم بن عبد الله المزروعی

وهرگیرائی

ستافی مایپه ری وه لامه کان

له بلاو کرا وه کانی

مایپه ری به هشت و وه لامه کان

ba۸.org

walamakan.com

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خاتم النبيين، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، أما بعد:

پيشه‌کی

دینی ئیسلام فه‌رمانی به به‌خشین و صهده‌قه کردن پی‌کردوین و هانی داوین له‌سه‌ری و له‌همان کاتیشدا حوکم و ئادابه‌کانیشی بو‌روون کردوینه‌ته‌وه، وه‌کو خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبَعُونَ مِمَّا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (البقرة: ۲۶۲)، واته: ئه‌وانه‌ی مال و سامانه‌کانیان بو‌تیکۆشان و جوړه‌کانی تری خیرکردن ده‌به‌خشنه‌وه، و پاشان به‌دوای ئه‌و به‌خشینه‌دا منته‌ناکه‌ن به‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی که پیان به‌خشیون و ئازاریان ناده‌ن به‌قسه‌یان به‌کردوه‌یه‌ک واتای ئه‌وه‌ی تیدا بیت که ئه‌م منته‌ی به‌سه‌ردا ده‌کات، ئه‌وانه‌پادا‌شتی‌کی مه‌زنیان هه‌یه له‌لای په‌روردگاریان، و ترسیان نیه له‌وه‌ی دیته‌پیشیان له‌شته‌کانی ئاخیره‌ت، و دلته‌نگیش نابن له‌سه‌ر هه‌چ شتی‌ک که له‌دوینیا له‌ده‌ستیان چوویت.

جا له‌م تو‌یژینه‌وه‌یه‌دا باسی فه‌زلی صهده‌قه و جوړه‌کانی و باشتیرینی جوړه‌کانی ده‌که‌ین و پاشان ئاداب و حوکمه‌کانی صهده‌قه و شایسته‌ترین ئه‌و که‌سانه‌ی که ده‌بیت پیان بدریت و چه‌ند باسی‌کی تری په‌یوه‌ست به‌م باب‌ه‌ته‌وه.

فهزلی صدهقه‌کردن:

خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ [الحديد: ۱۱]، واته: کییه تهو که‌سه‌ی که له پیناو خوای په‌روه‌ردگار ده‌به‌خشیته و له دلّه‌وه چاوه‌روانی پاداشت بیته ، بی ته‌وه‌ی هیچ منه‌تیگ بکات یان ئازاریک بدات ، ته‌وانه په‌روه‌ردگار پاداشتیان چند جاره ده‌کاته‌وه ، و پاداشتیکی چاکی بویان هه‌یه ، که ته‌ویش به‌هه‌شته ؟

خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [التوبة: ۱۰۳] واته: توش - ته‌ی په‌یامبه‌ری خوا - له‌مال و سامانی ته‌و که‌سانه - که هه‌ندیگ کرده‌وه‌ی چاک و هه‌ندیکی تر خراپیان تیکه‌ل‌کردوه - وه‌رگره وه‌کو به‌خشین و صدهقه‌یه‌ک به‌هویه‌وه پاکیان بکه‌یته‌وه له خراپه و شوینه‌واری تاوانه‌کانیان ، و به‌رزیان بکه‌ره‌وه له پله وپایه‌ی دوورپاوان بو پله وپایه‌ی موخلیصانه‌وه ، و بویان پپاریره‌وه به‌داوای لیخوشبون بوتوانه‌کانیان ، چونکه پارانه‌وه و داوای لیخوشبونی تو بویان ره‌حمته و دلئارامیه بویان . خوای په‌روه‌ردگاریش بیسه‌ری هه‌موو پارانه‌وه و ووته‌یه‌که ، و زاناشه به‌حال و باری به‌نده‌کانی و به‌نیازیان ، و پاداشتی هه‌موو کرده‌وه‌کاریگ ده‌داته‌وه به‌پیی کرده‌وه‌ی خوئی .

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ

الرَّازِقِينَ (٣٩)﴾ [سبأ: ٣٩]. واته: هه رشتيک ببه خشن له وهی که فهرمانتان پيکراوه بيبه خشن ئه وا خوای په روه ردگار له دونيادا قهره بووی ده کاته وه بوټان به به رامبه ريک ، وه له دواروژيشدا له سهري پادا شتان ده داته وه ، وه خوای بالاده سته باشترين روژيده ره ، بويه تنه ها داواي روژي له و بکن ، و ئه و هوکارانه بگرنه بهر که فهرمانی پيکردوون .

پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم ده فهرمویت: «ما من يوم يصبح العباد فيه، إلا ملكان ينزلان، فيقول أحدهما: اللهم أعط منفقا خلفا، ويقول الآخر: اللهم أعط ممسكا تلفا»^(١) واته: هيچ روژيک نييه ئيلا دوو فريشته داده به زن و يه كيكيان ده ليټ: خوايه ئه وهی ده به خشيت بوی پر بکه ره وه، وئه وهی تريانيش ده ليټ: خوايه ئه وهی ده ست ده گريټه وه و نابه خشيت سامانه که ی له ناوبه ريت.

وه هه روه ها ده فهرمویت: «من تصدق بعدل تمرة من كسب طيب ولا يقبل الله إلا الطيب، فإن الله يتقبلها بيمينه، ثم يربها لصاحبها كما يربي أحدكم فلوه حتى تكون مثل الجبل»^(٢)، واته: هه رکه س به ئه ندازه ی خورمايه ک صه ده قه بکات له ماليکی پاک و حه لال و خوايش تنه ها پاک و حه لال قبول ده کات ، ئه وا خوای گه وره به لای راستی وه ری ده گريټ، پاشان بو خاوه نه که ی

(١) متفق عليه.

(٢) متفق عليه.

زیادی ده‌کات و هه‌لی ده‌گریت وه‌کو چۆن که‌سیک له‌ئیه بیچوه ئاژه‌له‌که‌ی به‌خیو ده‌کات هه‌تا به‌ئه‌ندازه‌ی شاخیکی لی دیت.

وه‌هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمویت: «يقول ابن آدم: مالي مالي، وهل لك يا ابن آدم من مالك إلا ما أكلت فأفريت، أو لبست فأبليت، أو تصدقت فأمضيت»^(۱)، واته: ئاده‌میزاد هه‌میشه ده‌لیت: ماله‌که‌م ماله‌که‌م، ئه‌ی ئایا ئه‌ی ئاده‌میزاد مالی تو ئه‌وه نییه که‌ خواردوته و له‌ناوچووه، یان له‌بهرت کردووه و داپزاهه، یان کردوته به‌صهدهقه و پاراستوته له‌له‌ناوچون و دارزین و هیشتووته‌وه؟

وه‌هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌فه‌رمویت: «ثلاث أقسم عليهن: ما نقص من مال عبد من صدقة ولا ظلم عبد مظلمة صبر عليها إلا زاده الله عز وجل عزا، ولا فتح عبد باب مسألة إلا فتح الله عليه باب فقر»^(۲)، واته: سی‌شت هه‌ن سویندیان له‌سه‌ر ده‌خۆم: صهدهقه هه‌یچ له‌مالی که‌س که‌م ناکات، که‌سیک ئه‌گه‌ر سته‌میکی لی بگریت و سه‌بری له‌سه‌ر بگریت ئه‌وا خوی گه‌وره عیززه‌ت و سه‌ربه‌رزی ده‌کات، وه‌هه‌یچ که‌سیک نییه که‌ ده‌رگای شت داواکردن له‌خه‌لك بکاته‌وه ئیلا خوی گه‌وره ده‌رگای هه‌ژاری له‌سه‌ر ده‌کاته‌وه.

(۱) أحمد (۱۶۳۰۵) و مسلم (۲۹۵۸).

(۲) أحمد و الترمذي وهو في صحيح الجامع (۳۰۲۱).

وههروهها پيغه مبهري صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دهفه رمويت: «تصدقوا ولو بشق تمره، فإنها تسد من الجائع وتطفئ الخطيئة كما يطفئ الماء النار»^(١)، واته: ته گهر به ته ندازهي لهته خورمايه كيش بيت صهدهقه بكن، چونكه برسياهك پرده كاته وه و تاوانيك ده كوژينيته وه وه كو چون ئاو ئاگر ده كوژينيته وه.

وههروهها پيغه مبهري صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دهفه رمويت: «صدقة السر تطفئ غضب الرب وصله الرحم تزيد في العمر وفعل المعروف يقي مصارع السوء»^(٢). واته: صهدهقه ي نهيني تورهيي خوا ده كوژينيته وه و سيله ي ره حميش ته مه ن زياد ده كات و چا كه كردن يش خاونه كه ي له به لا و كاره ساتي خراپ ده پاريزيت. پيشه وا ابن القيم - رهمه تي خواي لي بيت - ده ليت: " صهدهقه كاريگه ريه كي سهيري هه يه له لاداني جوړه كاني به لادا ته گهرچي ته و صهدهقه يه له لايه ن كه سي فاجر وستهمكار و بيباوه ريشه وه بيت، چونكه خواي گه وره به هو ي ته و صهدهقه وه به لا و نار ه حه تيه كي له سه ر لاده بات و ته مه ش ئاشكرايه به لاي خه لكيه وه "

پيغه مبهري صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دهفه رمويت: «داووا مرضاكم بالصدقة»^(٣)، واته: تيماري نه خو شه كانتان به صهدهقه بكن.

(١) صحيح الجامع الصغير (٢٩٥١).

(٢) صحيح الجامع (٣٧٦٠).

(٣) صحيح الجامع الصغير (٣٣٥٣).

وههروهها پیغه‌مبه‌ری خوا^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌فهرمویت: «کل امرئ فی ظل صدقته حتی یقضی بین الناس»^(۱)، واته: له روژی دوایدا هه‌موو که‌سیک له ژیر سیبهری صددهقه‌که‌یدایه هه‌تا ده‌ست ده‌کریت به قه‌زاوه‌ت و لیپرسینه‌وه له‌نیوان خه‌لکیدا.

وههروهها پیغه‌مبه‌ری خوا^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌فهرمویت: «یا معشر النساء تصدقن ولو من حلیکن فإنکن اکثر أهل جهنم يوم القيامة»^(۲)، واته: ئەه‌ی گرو‌ی ئا‌فره‌تان صددهقه بکه‌ن له‌و خشل و زی‌رانه‌تان چونکه ئیوه زورترینی ئەه‌لی دۆزه‌خن له‌ روژی دوایدا.

وههروهها پیغه‌مبه‌ری خوا^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌فهرمویت: «والصدقة تطفئ الخطیئة كما یطفئ الماء النار»^(۳). واته: صددهقه تاوان ده‌کوژینیته‌وه وه‌کو چۆن ئاو ئاگر ده‌کوژینیته‌وه.

* * * * *

(۱) أحمد- صحیح الجامع (۴۵۱۰).

(۲) رواه أحمد والترمذي وهو فی صحیح الجامع الألبانی (۷۹۸۱).

(۳) رواه الترمذي وابن ماجه وهو فی صحیح سنن الترمذي (۲۱۱۰) وصحیح سنن ابن

ماجة (۳۹۷۳).

باشترینی صهدهقه‌کان:

چند دهقیك هاتون له‌سه‌ر باشترین جوړی صهدهقه وخیړکردن له‌وانه:

۱- پیغهمبه‌ری خوا^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌فرمویت: «اليد العليا خير من اليد السفلى

وابداً بمن تعول وخير الصدقة ما كان عن ظهر غنى ومن يستعفف يعفه الله

ومن يستغن يغنه الله»^(۱)، واته: دهستی دهستی به‌رز و به‌خشر باشتر و

خیړدارتره له دهستی نزم وداواکار ووه‌رگر و به‌وه ده‌ست پی بکه که نه‌فه‌قه‌ی

له‌سه‌رته و خیړدارترین صهدهقه‌کش ته‌وه‌یه که له پشٹی ده‌وله‌مه‌نیه‌که‌وه

بیټ(واته هی ترت هه‌بیټ وپشئت قایم بیټ) و ته‌وه‌ش خوئی بگریټ

له‌داواکردن ته‌و خوی گه‌وره پیی ده‌به‌خشیت وبی پیویستی ده‌کات و

ته‌وه‌شی ته‌نها پشت به‌خوا ببه‌ستیټ ته‌وا خوا ده‌وله‌مه‌ندی ده‌کات.

۲- له‌ته‌بی هوره‌یره‌وه^{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ده‌لیټ: و ترا ته‌ی پیغهمبه‌ری خوا: باشترین

صهدهقه کامه‌یه؟ ته‌ویش فرمووی: «جهد المقل، وابدأ بمن تعول»^(۲)،

واته: ته‌وه‌یه که له‌کاتی که م بوونیدا ببه‌خشیت و به‌وه‌ش ده‌ست پی بکه

که نه‌فه‌قه‌ی له‌سه‌رته.

وه هه‌روه‌ها ده‌فرمویت: «سبق درهم مائة ألف درهم، رجل له درهمان،

أخذ أحدهما فتصدق به، ورجل له مال كثير، فأخذ من عرضه مائة ألف

(۱) متفق علیه.

(۲) أحمد وهو في صحيح سنن أبي داود (۱۶۷۷).

درهم فتصدق بها»^(۱). واته: تاکه درهه‌میڤ پیش سه‌ده هزار درهه‌م کهوت، پیاویک دوو درهه‌می هه‌بوو، یه‌کیکیانی کرد به صددهقه، و پیاویکی تریش مالیکی زوری هه‌بوو، سه‌ده هزار درهه‌می لی به‌خشی.

۳- وه صددهقه‌کردن به‌نهینی باشته له‌وهی به ئاشکرا بکریت: به به‌لگه‌ی ئه‌و فهرمووده‌یه‌ی که باسی ئه‌و کهوت کومه‌له‌یه ده‌کات که ده‌خریتنه ژیر سیبه‌ری عهرشی خوی گه‌وره‌وه له‌روژیکدا هیچ سیبه‌ریک نییه ئه‌وه نه‌بییت: «ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما تنفق یمنه»^(۲) واته: یه‌کیک له‌و کهوت کومه‌له‌یه خه‌لکانه پیاویکه که خیر و صددهقه ده‌کات ده‌یشاریته‌وه به ئه‌ندازه‌یه‌ک که لای چه‌پی نازانییت که لای راستی چی به‌خشیوه. واته ئه‌وه‌نده به نهینی ده‌یکات ناهیللیت ته‌نانه‌ت که‌سه نزیکه‌کانیشی پیی بزانی وه‌کو برا و منداله‌کانی خوی چ جای که‌سانی تر.

پیشه‌وا نه‌وه‌وی - ره‌حه‌تی خوی لی بییت - ده‌لیت: له‌م فهرمووده‌یه‌دا باشی و چاکیتی صددهقه‌ی نهینی تیدایه، و زانایان ده‌لین: ئه‌مه‌ش باسی صددهقه‌ی سوننه‌ت ده‌کات که به‌نهینی باشته چونکه نزیک‌تره بو ئیخلاص ونیه‌ت پاکی و دوورتره له‌ ریوا پیش چاوی، به‌لام زه‌کاتی واجب ئه‌وا به

(۱) صحیح الجامع (۳۶۰۶).

(۲) متفق علیه.

تاشکرا بدریت باشته. وه‌کو پیشترا رابورد له فه‌رمووده‌ی: «**صدقة السر تطفئ غضب الرب**»^(۱).

۴- هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم ده‌فه‌رموویت: «**أفضل الصدقة: الصدقة على ذي الرحم الكاشح**»^(۲)، واته: باشتترین صهدهقه ئه‌وه‌یه که بدریت به خزمیکی دوژمن وناحز.

۵- هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم ده‌فه‌رموویت: «**أفضل الصدقة أن تصدق وأنت صحيح شحيح تأمل الغنى وتخشى الفقر، ولا تمهل حتى إذا بلغت الحلقوم قلت لفلان كذا، ولفلان كذا، ألا وقد كان لفلان كذا**»^(۳).
واته: باشتترین صهدهقه ئه‌وه‌یه له کاتی‌کدا ببه‌خشیت که تو له‌شساغ بیت و ئومیدی ده‌وله‌مه‌ندیت هه‌بیّت و بترسی له هه‌ژاری، و دواى مه‌خه بو کاتیک که رۆح ده‌گاته قورگ و ئه‌و کات ده‌لییّت له وه‌صیه‌تدا ئه‌وه‌نده بو فلان و ئه‌وه بو فلان، نه‌خیر به‌لکو چیترا ئه‌و ماله بوو به هی میراتگر.

* * * * *

(۱) صحیح الجامع (۳۷۶۰).

(۲) رواه أحمد وغيره وصححه الألباني رحمه الله في صحیح الجامع الصغیر (۱۱۱۰).

(۳) متفق علیه.

جوړه‌کانی صهدهقه‌ی سوننه‌ت:

وه صهدهقه‌ی سوننه‌ت ته‌نھا کورت هه‌لنه‌هاتووه له‌سهر مال وپاره و به‌س، به‌لکو ههر کرده‌وه‌یه‌کی چاک ده‌گریته‌وه له‌ قسه‌ی جوان و باش و رووخوشی و جگه له‌وہش، وه‌کو چه‌ندین به‌لگه‌ی له‌سهرهاتووه له‌وانه:

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فہرموویه‌تی: «کل معروف صدقة»^(۱)، واتہ: هه‌موو چاکه‌یه‌ک صهدهقه‌یه.

هه‌روه‌ھا فہرموویه‌تی: «کل معروف صنعته إلى غني أو فقير فهو صدقة»^(۲)، واتہ: ههر چاکه‌یه‌ک که تو ده‌یکه‌یت ئیتر بو ده‌وله‌مه‌ند بیټ یان هه‌ژار ته‌وه صهدهقه‌یه.

جا به‌گشتی فہرمووی هه‌موو چاکه‌یه‌ک واتہ ههر کارو کرده‌وه‌یه‌کی باش وخوازراو بو خه‌لکی ته‌وه صهدهقه‌یه، بو نمونه: هه‌دیہ و ریژگرتن له‌ موسلمانان و یارمه‌تی وھاوکاری کردنیان و ئاسانکاری کردن بو خوپه‌رستی و نه‌نجامدانی و فہرمان کردن به‌ چاکه‌ی وریگری کردن له‌ خراپه‌ و رووخوشی هه‌موو ته‌مانه‌ خیر و صهدهقه‌ن.

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح الجامع (۴۴۳۴).

ههروه‌ها فهرموویه‌تی: «یصبح علی کل سلامی من ابن آدم صدقه، تسلیمه علی من لقی صدقه، وأمره بالمعروف صدقه، ونهیه عن المنکر صدقه، وإمارة الأذى عن الطريق صدقه، وبضعة أهله صدقه، ويجزئ من ذلك كله: ركعتان من الضحی»^(۱). واته: هه‌ر روژیک که هه‌ل‌دیت هه‌ر جومگه‌یه‌کی ئاده‌میزاد صهدهقه‌یه‌کی له‌سه‌ره، جا سه‌لام کردنی له هه‌رکه‌سیک که پیی ده‌گات صهدهقه‌یه، فه‌رمان کردنی به‌چاکه صهدهقه‌یه، ریگری کردنی له‌خرابه صهدهقه‌یه، لابردنی شتیکی خراب و زیانبه‌خش له ریگا صهدهقه‌یه، چوونه لای خیزانی صهدهقه‌یه، به‌لام ئه‌نجام دانی دوو ركات نوژی چیشته‌نگاو شوینی هه‌موو ئه‌وانه ده‌گریته‌وه.

ههروه‌ها فهرموویه‌تی: «إذا أنفق الرجل على أهله نفقة وهو يحتسبها، كانت صدقة»^(۲). واته: که پیاو نه‌فه‌قه‌ی خانه‌واده‌که‌ی ده‌دات و چاوه‌رپی پاداشتی خواییه له‌سه‌ری ئه‌وا ده‌بیته صهدهقه‌ بو‌ی.

به‌لکو به‌وه‌شه‌وه نه‌وه‌ستاوه و سه‌ری کی‌شاوه بو‌ ئاژه‌لان و بالنده‌کانیش: وه‌کو فهرموویه‌تی: «لا یغرس المسلم غرساً ولا یزرع زرعاً فیاکل منه إنسان ولا دابة ولا شيء، إلا كانت له صدقة»^(۳). واته: موسلمان که داریک

(۱) رواه مسلم (۷۲۰) وغیره.

(۲) متفق علیه.

(۳) رواه مسلم (۱۵۵۲).

دهنیژیت یان دانه‌ویله‌یه‌ک ده‌چینیّت و به‌و هویه‌وه مروّقیك یان هه‌ر ئازهلک یایی بخوات ئە‌وا ده‌بیته صددهقه بۆی.

به‌لکو هه‌ندی جار عیباده‌ت ده‌بیته صددهقه بۆی، وه‌کو ئە‌و پیاوه‌ی که هاته‌ ناو مزگه‌وته‌وه و بیینی وا خه‌لکی نوژیان کردووه، ئە‌وه‌بوو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: «من يتصدق على هذا فيصلي معه؟»، فتصدق عليه أبو بكر الصديق^(۱). واته: کی صددهقه‌یه‌ک به‌م که‌سه ده‌کات و نوژی له‌گه‌لدا ده‌کات؟ ئە‌وه‌بوو ئە‌بویه‌کر نوژی له‌گه‌ل کرد.

وه شیوازیکی تری صددهقه کردن بریتیه له‌ ده‌ستگیرویی کردنی خه‌لکی به‌و پله‌وپۆسته‌ی که هه‌ته و سوود به‌ موسلمانان بگه‌یه‌نیت و چاوپۆشی بکه‌یت له‌هه‌له‌ و که‌موکوریان ولیبورده‌بیت بۆیان: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فه‌رموویت: «من تصدق بشيء من جسده، أُعطي بقدر ما تصدق»^(۲) واته: هه‌ر که‌س چاوپۆشی بکات ولیبورده‌یی هه‌بیّت بۆ ئە‌و که‌سه‌ی که شتیکی به‌ جه‌سته‌ی ئە‌م کردووه ئە‌وا خوا به‌ئه‌ندازه‌ی ئە‌و به‌خشینه پیی ده‌به‌خشیّت.

(۱) الحدیث فی صحیح سنن أبي داود (۵۷۴).

(۲) صحیح الجامع (۶۰۲۷).

پیشه‌وا مه‌ناوی - ره‌حمه‌تی خوی لی بیّت - ده‌لیت: واته ئه‌وه‌ی که‌سیک شتیکی ناخوش به‌سه‌ر که‌سیکی تردا به‌ینیت و که‌سی به‌رانبه‌ر لیی خوش بیّت له‌به‌ر خوا ئه‌وا خوا به‌ ئه‌ندازه‌ی ئه‌و لی‌بوره‌یه‌ پاداشتی ده‌داته‌وه. (۱)

* * * * *

هه‌ندی ئه‌ حکام و ئادابی صهدهقه‌کردن

۱- تیگه‌یشتن له‌مانای صهدهقه و بزانیّت که ئه‌وه تاقی کردنه‌وه‌یه

بوی: چونکه مال و سامان خوشه‌ویسته به‌لای خه‌لکه‌وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هۆکاری خوشی و چیژلی بینیه بویان به‌دونیا، جا مروژ له‌و رووه‌وه تاقی ده‌کریته‌وه به‌وه‌ی که ئه‌و شته‌ی له‌دلیاندا خوشه‌ویسته بیبه‌خشن.

خوای گه‌وره‌ش ده‌فه‌رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ

وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾ [التوبة: ۱۱۱]، واته: بیگومان خوای په‌روه‌ردگار

نه‌فسی بروادارانی کریوه به‌وه‌ی له‌به‌رامبه‌ری ئه‌وه‌دا به‌هه‌شتیان بو هه‌بیّت ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که له‌به‌هه‌شتدا بوئاماده‌کردوون له‌ ناز و نیعمه‌ته‌کان.

هه‌ربوویه که‌سیکی وه‌کو ئه‌بویه‌کری صدیق رضی‌الله‌عنه هه‌موو سه‌روه‌ت

و سامانه‌که‌ی له‌پیناوی خوادا به‌خشی و هیچی بو خاوخیزانی نه‌هیشته‌وه

جگه خواو پیغهمبهره‌که‌ی نه‌بیّت، ئەمەش پله‌وپایه‌یه‌کی بەرز و بلنڊه و وینه‌ی ئەبویه‌کر نه‌بیّت که‌س پێی ناگات، و ئەو لەو که‌سانه‌یه‌که‌ خوا‌ی گه‌وره‌ وه‌صفیانی کردووه‌ و فەرمویه‌تی: ﴿وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ [الحشر: ۹]، واته‌: له‌ پێویستی و سه‌روه‌رت و سامان کۆچ به‌ره‌ هه‌ژاره‌کان پێش خۆیان ده‌خه‌ن ئە‌گه‌رچی خۆیشیان هه‌ژار بن و پێویستیان به‌و مال و سامانه‌ش بیّت.

هه‌روه‌ها وه‌کو ئە‌بی ته‌لحه‌ و ئوم سو له‌یم – ره‌زای خویان لی بیّت- ئەو کاته‌ی که‌ ریژی میوانه‌که‌ی پیغهمبهریان گرت و خۆیان و منداله‌کانیان به‌برسیتی خه‌وتن و هه‌رچه‌کیان هه‌بوو خستیانه‌ لای میوانه‌که‌یانه‌وه‌، جا که‌ رۆژ بوویه‌وه‌ ئە‌بو ته‌لحه‌ چوو بو‌ لای پیغهمبهری خوا ﷺ و به‌ ئە‌بوته‌لحه‌ی فەرموو: «لقد عجب الله من صنعكما بضيفكما الليلة»^(۱). واته‌: به‌راستی خوا‌ی گه‌وره‌ سه‌یری هات له‌و کاره‌ چاکه‌ی که‌ کردتان به‌رانبه‌ر به‌و میوانه‌تان ئە‌و شه‌وه‌.

جا مانای صدهقه‌کردن بریتیه‌ له‌ پاک‌کردنه‌وه‌ی دل و ده‌روون و ناخ له‌و سیفه‌تی ره‌زیلی و ده‌ستگرتنه‌وه‌ و له‌هه‌مان کاتیشدا به‌ده‌سته‌ینانی سیفه‌ت و ئا‌کاری جوانی وه‌کو نه‌رم و نیانی و به‌سو‌زیه‌ به‌رانبه‌ر به‌ هه‌ژار و نه‌داران و خاوه‌ن پێداویستی.

(۱) الحدیث فی الصحیحین.

۲- له ئادابی صهده‌قه: ئەوهیه که له مایکی پاک و حه‌لاله‌وه بیټ چونکه خوای گه‌وره پاک و حه‌لال نه‌بیټ وه‌ری ناگریټ، و بگه‌ریټ به‌دوای خۆشه‌ویستترین و باشت‌ترین مایدا، وه‌کو خوای گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ﴾ [البقرة: ۲۶۷]. واته: ئەه‌ی ئەوانه‌ی باوه‌رتان به‌من هیناوه و شوینی په‌یامبه‌ره‌کانم که‌وتوون ببه‌خشنه‌وه له‌و ماله‌ حه‌لاله‌ پاکه‌ی که ده‌ستان که‌وتوه.

۳- ئەو خیر و صهده‌قه‌کردنه‌ی به‌هۆی مننه‌ت کردن و ئازاردانه‌وه پوچ و به‌تال نه‌کاته‌وه: وه‌کو خوای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ [البقرة: ۲۶۴]، واته: ئەه‌ی ئەوانه‌ی باوه‌رتان به‌خوای په‌روه‌ردگار و به‌رۆژی دوایی هیناوه پاداشتی ئەو صهده‌قه‌یه‌ی که کردوتانه پوچه‌ل مه‌که‌نه‌وه به‌منه‌تکردن و ئازاردان.

جا زانایانی ته‌فسیر ده‌لین: مننه‌ت کردن ئەوه‌یه باسی بکات و بیگه‌ریټه‌وه و داوای خزمه‌ت کردنی لی بکات و بیه‌وی به‌ریزه‌وه سه‌یری بکات و سوپاسی بکات له‌سه‌ری، و ئازاردانیش ئەوه‌یه که تانه‌ی هه‌ژاری لی بدات و ئابرووی ببات و ئاشکرای بکات و سوکایه‌تی و گالته‌ی پی بکات.

فوزه‌یلی کوری عیاز - ره‌حه‌ته‌ی خوای لی بیټ - ده‌لیټ: ئەوه مننه‌تی براه‌کته به‌سه‌رته‌وه که کاتیک شتیکت لی ده‌بات، چونکه ئە‌گه‌ر ئەو شته‌ی

لیت نه‌بردایه تۆش پاداشتت بۆ نه‌ده‌بوو، وه جگه له‌وه‌ش ئه‌و تۆی تایبته کردوو به‌و داواکردنه چونکه ئومیدی خیری به تۆ بووه نه‌وه‌ك جگه له‌تۆ.

۴- یه‌کیکی تر له ئادابه‌کانی صهدهقه بریتیه له بچووک دانانی ئه‌و

به‌خشیشهت: به‌هه‌مان شیوه هه‌موو عیباده‌ته‌کان هه‌تا به بچووک سه‌یریان بکه‌یت ئه‌وا لای خوا گه‌وره ده‌بن، به‌لام ئه‌گه‌ر تۆ به‌گه‌وره سه‌یری بکه‌یت و پێی سه‌رسام بیت ئه‌وا هۆکاریکه بۆ به‌تال بونه‌وه‌ی کاروکرده‌وه‌کان و له‌ناوبه‌ره.

۵- ئادابیکی تر بریتیه له ئیخلاص و نیهت پاکي: پینغه‌مبه‌ری خوا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٌ رَزَقَهُ اللهُ مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ رَحْمَهُ، وَيَعْمَلُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا، فَهَذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ، وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللهُ تَعَالَى عِلْمًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا، فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ، فَهُوَ بِنِيَّتِهِ، فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ»^(۱)، واته: دونیا بۆ چوار کهسه: کهسیک خوا رزق و رۆزی داوه و زانستیشی پێ به‌خشیوه و ئه‌ویش له‌خوا ده‌ترسی و چاکه ده‌کات و سیله‌ی ره‌حم ده‌گه‌یه‌نی پێی و مافی خوای تیدا ده‌دات و ئه‌مه‌یان به‌رزترین پله‌وپایه‌یه، وه کهسیک خوای گه‌وره زانستی پێ به‌خشیوه به‌لام سه‌روهت و سامانی پێ نه‌داوه، به‌لام نیه‌تی راست و پاکه‌و

(۱) رواه أحمد والترمذي وهو في صحيح الجامع (۳۰۲۱).

ده‌لیت: ئەگەر منیش مال و پارەم هه‌بوایه ئەوا وه‌کو فلانه کهس خیر و صهدهقه‌م ده‌کرد، ئەو به‌و نیه‌ته‌ی پاداشتیان وه‌کو یه‌که.

۶- یه‌کیکی تر له ئادابه‌کان بریتیه له‌وه‌ی که ئەو صهدهقه‌یه بده‌یت به‌که‌سیک که به‌هوی ئەو خیره‌ی تووه خواپه‌رستی بکات و پیتی له‌خوا نزیک بێته‌وه به‌وه‌ی که بیده‌یت به‌که‌سانی چاک و بو‌خواصولحاو ئەوانه‌ی که پشتیان له‌ دنیا کردووه و سه‌رقالی بازرگانی کردن بو‌ روژی دوایی، وه‌کو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فه‌رمویت: «لا تصاحب إلا مؤمنا، ولا يأكل طعامك إلا تقي»^(۱)، واته: هاو‌ری وهاوه‌لیتی باوه‌ردار نه‌ییت نه‌یکه‌یت و که‌سانی چاک و له‌خواتر سیش نه‌ییت با نانت نه‌خوا.

به‌وه‌ی که ئەو خیره‌ی بدات به‌ که‌سانی زانسته‌خواز و فی‌رخوازانی شه‌رع چونکه ده‌یته هاریکاریک بو‌یان بو‌ زیاتر فی‌ربوون و به‌رده‌وام بو‌نیان، وه هه‌روه‌ها با هه‌ول بدات بیدات به‌که‌سانیک که هه‌ژارن و خو‌یان ده‌رناخن و زور سکا‌لی حالی خو‌یان ده‌رنا‌برن لای خه‌لك و ئەوانه‌ی که خوی گه‌وره ده‌باره‌یان فه‌رموویه‌تی: ﴿يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا﴾ [البقرة: ۲۷۳]. واته: صهدهقه‌کانتان به هه‌ژارانی موسلمان به‌خشن ئەوانه‌ی که ناتوان گه‌شت بکه‌ن بو‌ به‌ده‌سته‌ینانی رزق و رۆزبان، به‌هوی سه‌رقالیان به‌تی‌کو‌شان له‌پیناوی

(۱) أحمد وأبو داود صحيح الجامع (۷۲۱۸).

خوادا ، که سیک که نه یان ناسیت واده زانیت پیوستیان به صدقه نیه ، له بهر
خوپاریزیان له داواکردن ، به لام به نیشانه و ئاسه واری موحتاجیان ده یان
ناسیته وه ، به هیچ شیوه یه که داوا له خه لک ناکهن ، خو ئه گهر زوریان
پیگه یشت داوا که یان چند باره ناکه نه وه

*** **

ئەو حاله‌تانه‌ی که صددهقه کردن تیئاندا سوننه‌ته :

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌علیه‌وسلم ده‌فه‌رموئیت: «إن الشمس والقمر آیتان من آیات الله، لا یخسفان لموت أحد ولا لحياته، فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله وكبروا وصلوا وتصدقوا»^(۱). واته: خۆر و مانگ دوو ئایه‌ت و نیشانه‌ن له ئایه‌ته‌کانی خوای گه‌وره، هه‌رگیز به‌هۆی ژیان و مردنی هه‌یج که‌سیکه‌وه ناگیرین، جا بۆیه هه‌رکات خۆرگیران و مانگ گیرانتان بینن ئه‌وا دوعا بکه‌ن و الله أكبر بکه‌ن و نوێژبکه‌ن و صددهقه بده‌ن.

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌علیه‌وسلم ده‌فه‌رموئیت: «داووا مرضاکم بالصدقة»^(۲). واته: تیماری نه‌خۆشه‌کانتان به‌ صددهقه کردن بکه‌ن.

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌علیه‌وسلم ده‌فه‌رموئیت: «كل قرضٍ صدقة»^(۳)، واته: هه‌موو قه‌زریک صددهقه‌یه.

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌علیه‌وسلم ده‌فه‌رموئیت: «ما من مسلم یقرض مسلماً قرضاً مرتین إلا کان کصدقتها مرة»^(۴). واته: هه‌ر موسلمانیک دووجار قه‌رز بدات به‌ موسلمانیک ئه‌وا وه‌کو ئه‌وه وایه یه‌ک جار صددهقه‌ی پی‌ کردییت.

(۱) مالک وأحمد وأبو داود صحیح الجامع (۱۶۴۲).

(۲) صحیح الجامع (۳۳۵۸).

(۳) صحیح الترغیب والترهیب (۸۸۶) و صحیح الجامع (۴۵۴۲).

(۴) صحیح الجامع (۵۷۶۹).

گرنگی نه و صهدهقانه‌ی که به‌رده‌وامن و نابریینه‌وه:

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ...»^(۱)، واته: که ئاده‌میزاد ده‌مریت کارو کرده‌وه‌کانی ده‌برینه‌وه مه‌گه‌ر سیّ جوّریان نه‌بیّت: یه‌کیکیان صهدهقه‌ی به‌رده‌وام ونه‌پراوه‌یه.

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «إِنْ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ، عِلْمًا عِلْمَهُ وَنَشْرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ أَوْ مَصْحَفًا وَرَثَهُ أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ، تَلَحُّقَهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ»^(۲). واته: نه و کارو کرده‌وه چا‌کانه‌ی که دوا‌ی مردنیش ده‌گه‌ن به‌که‌سی باوه‌ردار بریتین له‌زانست وزانینی‌ک که بلا‌وی کردیته‌وه، یان مندالیکی چاک دوا‌ی خو‌ی جیی هیشتیّت، یان قورئانی‌ک به‌میراتی جیی هیشتیّت یان مزگه‌وتی‌کی دروست کردیّت یان مالیک بو‌ریبواران یان رووبارو‌کانیه‌کی به‌ری‌کردیّت و به‌ری‌دابیته‌وه یان صهدهقه‌یه‌کی ده‌رکردیّت له‌ماله‌که‌ی له‌کاتی زیندویتی و له‌شساغیدا، هه‌موو نه‌مانه‌پیی ده‌گه‌ن دوا‌ی مردنی.

(۱) رواه مسلم (۱۶۳۱) وغیره.

(۲) ابن‌ماجة صحیح الجامع (۲۲۳۱).

کین نهوانه‌ی له خه‌لکی تر له پیشترن بو صهدهقه پیدان؟

سه‌ره‌تا که‌سه‌که خودی خو‌ی پاشان خاوخیزانی وپاشان خزمه‌کانی با په‌یوه‌ندیشیان پچران‌دیبت وپاشان خه‌لکی تر، پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمو‌یت: "ابدأ بنفسك فتصدق عليها، فإن فضل شيء فأهلك، فإن فضل شيء عن أهلك فلذي قرابتك فإن فضل شيء عن ذي قرابتك فهكذا وهكذا"^(۱)، واته: له‌خۆته‌وه ده‌ست پی‌ بکه و صهدهقه‌ی پی‌ بکه، هه‌رچیت لی‌ مایه‌وه بو‌ خانه‌واده‌که‌ت، دواتر هه‌رچیت لی‌ مایه‌وه بو‌ خزمان و به‌و شیوه‌یه له‌نزیکه‌وه ده‌ست پی‌ بکه.

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رمو‌ی: «تصدقوا»، فقال رجل: يا رسول الله، عندي دينار، فقال: «تصدق به على نفسك، قال: عندي آخر، فقال: «تصدق به على ولدك»، قال: عندي آخر قال: «تصدق به على زوجتك»، قال: عندي آخر قال: «تصدق به على خادمك»، قال: عندي آخر، قال: «أنت أبصر به»^(۲)، واته: صهدهقه بکه‌ن، پیاویک وتی: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا دیناریکم هه‌یه، ئە‌ویش فه‌رمو‌ی: بو‌ خۆتی خه‌رج بکه، وتی یه‌کیکی ترم هه‌یه، ئە‌ویش فه‌رمو‌ی: خه‌رجی بکه بو‌ منداله‌که‌ت، وتی یه‌کیکی تریشم هه‌یه، ئە‌ویش فه‌رمو‌ی: خه‌رجی بکه بو‌ خیزانه‌که‌ت،

(۱) رواه الترمذي وغيره وهو في صحيح الجامع (۲۸).

(۲) النسائي وهو في صحيح سنن أبي داود (۱۶۹۱).

وتی یه کیکی تریشم هه‌یه، ئه‌ویش فه‌رمووی : خه‌رجی بکه بو
خزمه‌تکاره‌که‌ت، وتی یه کیکی تریشم هه‌یه، فه‌رمووی : خؤ به‌رچاو
روونت‌ری بو خؤ.

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به زه‌ینه‌بی خیزانی عبدالله ی کوری مه‌سعودی
فه‌رموو: «زوجه‌ک وولدک أحق من تصدقت به‌ علیهم»^(۱). واته: هاوسه‌ر و
منداله‌که‌ت له‌پیشتر وشایسته‌ترن به صه‌ده‌قه‌پیکردنیان.

* * * * *

چهند فه‌توایه‌کی په‌یوه‌ست به صهدهقه‌وه:

- په‌شیمان بونه‌وه له صهدهقه وه‌دیه دروست نییه، پیغهمبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فهرمویت: «**إِن الْعَائِد فِي صَدَقَتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ**»^(۱). واته: ئه‌وه‌ی په‌شیمان ده‌بیته‌وه له صهدهقه‌که‌ی وه‌کو سه‌گ وایه رشانه‌وه‌ی خو‌ی بخواته‌وه.

- قهرز له پیشته‌وه له صهدهقه وه‌دیه و که‌سه‌که بو‌ی نییه مائی خه‌لکی له‌ناو‌بدات به نیه‌تی صهدهقه‌کردنه‌وه، پیغهمبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فهرمویت: «**مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يَرِيدُ أَدَائِهَا، أَدَى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَهَا يَرِيدُ إِتْلَافِهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ**»^(۲)، واته: ئه‌وه‌ی قهرز ده‌کات به‌نیه‌تی دانه‌وه وگیرانه‌وه‌ی ئه‌وا خو‌ی بو‌ی ئاسان ده‌کات که‌بیداته‌وه، وه ئه‌وه‌شی قهرز ده‌کات به نیه‌ت ومه‌به‌ستی له‌ناودان و خواردنی ئه‌وا خوی گه‌وره له‌ناوی ده‌بات.

جا بو‌یه دانه‌وه‌ی قهرز واجبه صهدهقه‌کردن سوننه‌ت و ناکریت سوننه‌ت پیش بخه‌یت به‌سه‌ر واجبدا.

- دروسته بو‌ی ئافره‌ت له‌مائی می‌رده‌که‌ی به‌خشیت که‌زانی ریگری لی‌ ناگریت له‌لایهن می‌رده‌که‌یه‌وه و پاداشتیش بو‌ه‌ردووکیانه و پیغهمبه‌ری خوایش صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فهرمویت: «**إِذَا تَصَدَّقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ زَوْجِهَا غَيْرَ مَفْسُودَةٍ كَانَتْ لَهَا أَجْرُهَا وَلِزَوْجِهَا بِمَا كَسَبَ، وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ**»^(۳).

(۱) رواه البخاري (۲۶۲۳).

(۲) أحمد والبخاري صحيح الجامع (۵۹۸۱).

(۳) متفق عليه (۱۴۴۱).

واتە: ئەگەر ئافرەت لە مال و خواردنی مێردە کەمی بێهەشتی بەبێ خراپی و نارێکی وزیادەرۆیی ئەوا پاداشتی بۆ دەنووسری و بۆ مێردە کەشی بەوێ بە دەستی هێناوە و ئەوێشی هەلکی گرتوو بەهەمان شێوە.

- وە دروستە بۆ پیاو کە هەموو مالهە کەمی بێهەشتی لە کاتی کدا بتوانیت خۆی و خانەوادە کەمی ئارام بگرن و داوای هیچ لە خەلکی نە کەن، وە کۆ چۆن ئەبۆبەکر هەموو مالهە کەمی بەخشی، بەلام ئەگەر توانای خۆراگرتنی نە گرت و ئارامی نەبوو ئەوا زیاتر لە سەئیدە یەك نابەخشی.

پێشەوا بوخاری بە ژمارە (۱۲۹۵) دەیگێرێتەو ئە سەعدی کۆری ئەبی وەققاصەو رضی اللہ عنہ کە بە پێغەمبەری خۆی صلی اللہ علیہ وسلم وتو: ئایا دەتوانم سەئیدە بەشی مالهە کەم بێهەشت، ئەویش فەرمووی: نەخیر، منیش وتم: ئەی نیو، فەرمووی: نەخیر، پاشان پێغەمبەری خۆی صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: «الثالث والثالث كثير، إنك أن تذر ورثتك أغنياء خير من أن تذرهم عالة يتكفون الناس». واتە: سەئیدە یەك و سەئیدە یەكیش زۆرە، چونکە تۆ ئەگەر میراتگرە کانت لە داوی خۆت بە دەولە مەندی جی بەیالی خیرترە لەوێ بە هەژاری بە جیانیان بەیالی و دەست لە خەلک پان بکەنەو.

- دروستە صدەقە بۆ ناموسلمانەکانیش بەمەبەستی راکێشانیان بۆ ئیسلام و دلراگرتنیان.

نه‌شیاویتی شت داواکردن له‌خه‌ئک:

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «لا يزال الرجل يسأل الناس حتى يأتي يوم القيامة، وليس في وجهه مُزعة لحم»^(۱)، واته: که‌سی وا‌هه‌یه‌به‌ به‌رده‌وامی داوا له‌خه‌ئک ده‌کات هه‌تا له‌روژی دوا‌ییدا دیت و هه‌یچ گوشت به‌ ده‌موچاویه‌وه‌ نییه‌.

پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «الذي يسأل من غير حاجة كمثل الذي يلتقط الجمر»^(۲)، واته: ئەو که‌سه‌ی که‌ به‌بی‌ پیویست داوا له‌خه‌ئک ده‌کات وه‌کو ئەوه‌ وایه‌ که‌ پشکوی ئاگر قووت بدات.

به‌لام ئەو داوا‌کردنه‌ له‌ ده‌سه‌لات و کاربه‌ده‌ست به‌ده‌ره‌ و ئەوه‌ ناگریته‌وه‌ وه‌کو پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «المسألة كد يكد بها الرجل وجهه، إلا أن يسأل الرجل سلطانا أو في أمر لا بد منه»^(۳)، واته: داوا‌کردن رووشاندنی‌که‌ مروژ ده‌موچاوی خوی پی‌ ده‌روشی‌نی، مه‌گه‌ر که‌سیک له‌ ده‌سه‌لات و کاربه‌ده‌ست داوا بکات یان بو شتی‌ک که‌ زوریویست و ناچاری بیت.

(۱) متفق علیه.

(۲) رواه أحمد وغيره صحيح الجامع (۵۴۹۵) و (۶۲۸۱).

(۳) رواه الترمذي وهو في صحيح سنن أبي داود (۱۶۳۹).

پیغمبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌فه‌رمویت: «من يتكفل لي أن لا يسأل الناس شيئاً، أتكفل له بالجنة»^(۱). واته: ئه‌وه‌ی زه‌مانه‌تی ئه‌وه‌م بو بکات که داوای هیچ له‌خه‌لکی نه‌کات ئه‌وا منیش زه‌مانه‌تی به‌ه‌شتی بو ده‌که‌م.

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين

=====

له‌ بلاو‌کراوه‌کانی

مالپه‌ری به‌ه‌شت و وه‌لامه‌کان

ba۸.org

walamakan.com

(۱) صحیح الجامع (۶۶۰۴).